

Alzheimerera dávda

RUOŦA DEMEANSAGUOVDDÁŽA FÁKTABLÁÐÐI

Alzheimers sjukdom • faktablad på nordsamiska

Dábáleamos demeansadávda

Alzheimerera dávda bohta vigis vuoŋŋamaččain mii dagaha ahte šaddá váttis jurddašit, plánet ja gulahallat. Alzheimerera dávda lea dábáleamos demeansadávda- dahje kognitiiva dávda nugo dan maid gohčodit – ja dat lea sullii guokte goalmmásasoasis buohkain geain lea demeansadávda.

Riska lassána agi mielde

Ruotas árvvoštallojuvvo ahte lagabui 100 000 olbmos lea Alzheimer. Dávda lea eahpedábálaš dain geat leat nuorabut go 65 jági ja dan maŋŋel lassána várra buohccát agi mielde. Olbmui geat leat 80 jagi dahje boarrásat, árvvoštallojuvvo ahte 20 proseantta leat ožžon Alzheimerera dávdda.

Mii dáhpáhuvvá vuoŋŋamaččain?

Alzheimerera dávddas álgá proteiidna *betaamyloida* čoahkkanit oktii ja čoagganit vuoŋŋamaččaid nearvaseallaid gaskii. Seallaid siskkobeaalde šaddet *fibrillat*, dego smávva nođut mat hehttejit dehálaš biebmo-ávdnasiid fievrredeami. Dát patologalaš rievdadusat levvet ja vahágahttet dađistaga stuorát oasi vuoŋŋamaččain. Dávdda leavvan bistá dávjá mánggaid jagiid.

Dávda bohtá veháziid mielde

Alzheimerera dávdda sáhtta leat váttis fuomášit go vuosttaš dávdamearkkat bohtet veháziid mielde. Álgo-mearkkat leat dábálaččat muittuhisvuohta ja váttisvuođat deaivat, maiddá dovddus birrasiin. Šaddá váddásit oahppat odđa áššiid ja áššit mat ovdal ledje álkít šaddet váddáseabbot plánet ja čađahit. Vuorrá dusja deprešuvdna leat maid dávjá oassin dávddas.

Alzheimerera dávdda álgomearkkat

- váddásit oahppat odđa áššiid
- vajálduhtta áššiid mat leat easka dáhpáhuvvan
- váttisvuohta gávdnat sániid

Dávdamearkkat šaddet eanet ja garraseappot

Alzheimer dávda sáhtta bistit máŋga jagi. Dađistaga hedjonit eanet ja eanet doaimmat, nugo giella, áigedovdu ja árvvoštallan. Šaddá maid váddásit gulahallat. Veahkki gárvodemiin, ráinna-svuođain ja persovnnalaš fuolahus šaddá sakka dárbbaslažžan. Dađistaga dárbbasuvvo maid veahkki ja doarjja sosiála fuolahusa ja buresbirgejumi bealis.

Árra diagnosa

Lea buorre oažžut árrat diagnosa. Dan dihte galggat váldit oktavuoda doaktáriin jus jáhkát Alzheimerera dávdda. Dávdda ii sáhte čielggadit álkes iskosiin. Diagnosa vuodđun leat baicce mángga iešgudetlágan iskosia ja guorahallama, ja maiddá jearahallamat lagamuččaguin.

Vuostáiváldin ja dikšun

Go oažžu čilgehusa dávdamearkkaide, de bajida vejolašvuođaid plánet nu buori ja árvvolaš eallima go vejolaš. Veahkkeneavvut ja eará doarjja sáhtta álkidit árgabeavvi mángga láhkai. Lea maiddá dehálaš geahččalit lámčit ráfi ja jaskkesvuođa olbmo birrasii – streassa dávjá nanne dávdamearkkaid.

Odne gávdnojit dálkasat mat sáhttet geahpidit dávdamearkkaid, eandalii dávdda álgomuttus. Muhto Alzheimerera dávdda dutkan lea ovdánan hui olu maŋimus jagiid ja dálkasat mat maiddá sáhttet maŋidit dávdda leavváma leat ovdáneame.

© Svenskt Demenscentrum

Eanet davvisámegiell fáktabihtáid sáhtta prentet
Svenskt Demenscentrum neahttasiidduin:
www.demenscentrum.se/se

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, (08) 690 58 00, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se

Alzheimers sjukdom

FAKTABLAD FRÅN SVENSKT DEMENSCENTRUM

Den vanligaste demenssjukdomen

Alzheimers sjukdom orsakas av skador i hjärnan som gör det svårare att tänka, planera och kommunicera. Alzheimer är den vanligaste demenssjukdomen – eller kognitiva sjukdomen som man också säger – och står för runt två tredjedelar av samtliga fall.

Risken ökar med åren

I Sveriges beräknas närmare 100 000 personer vara drabbade av alzheimer. Sjukdomen är ovanlig före 65 år, därefter ökar risken att insjukna med stigande ålder. Hos personer som är 80 år eller äldre beräknas 20 procent ha utvecklat alzheimer.

Vad händer i hjärnan?

Vid Alzheimers sjukdom börjar proteinet *beta-amyloid* klumpa ihop sig och lagras mellan hjärnans nervceller. Inuti cellerna bildas *fibriller*, små garnnystan som förhindrar transporten av viktiga näringsämnen. Dessa sjukliga förändringar sprider sig och gradvis skadas en allt större del av hjärnan. Sjukdomsförloppet sträcker sig ofta över många år.

Sjukdomen kommer smygande

Alzheimer kan vara svår att upptäcka eftersom de första symtomen kommer smygande. Tidiga tecken brukar vara glömska och problem med att orientera sig, även i kända miljöer. Det blir svårare att lära sig nytt och saker som tidigare var okomplicerade blir besvärliga att planera och utföra. Även oro och nedstämdhet tillhör ofta sjukdomsbilden.

Tidiga tecken på alzheimer

- svårare att lära sig nya saker
- glömmet bort saker som nyligen hänt
- problem med att hitta ord

Symtomen blir fler och starkare

Alzheimer kan pågå i många år. Gradvis försämras allt fler funktioner, till exempel språk, tidsuppfattning och omdöme. Det blir även svårare att kommunicera. Hjälpen med påklädning, hygien och personlig vård blir så småningom nödvändig. Efterhand behövs även hjälp och stöd från samhällets vård och omsorg.

Tidig diagnos

Det är bra att få en tidig diagnos. Kontakta därför en läkare om du misstänker Alzheimers sjukdom. Sjukdomen går inte att fastställa genom ett enkelt prov. Diagnosen bygger istället på en rad olika tester och undersökningar, liksom intervjuer med anhöriga.

Bemötande och behandling

Att få en förklaring till symtomen ökar möjligheterna att planera för ett så bra och meningsfullt liv som möjligt. Hjälpmiddel och annat stöd kan på olika sätt underlätta vardagen. Det är också viktigt att försöka skapa lugn och ro runt personen – stress förstärker ofta symtomen.

I dag finns läkemedel som kan lindra symtomen, främst i ett tidigt skede. Men alzheimerforskningen har gjort stora framsteg på senare år och läkemedel som även kan fördröja sjukdomsförloppet är under utveckling.

2025 • Svenskt Demenscentrum ©

Fler faktablad på olika språk kan skrivas ut från Svenskt Demenscentrums webbplats:
www.demenscentrum.se/Faktablad

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, 08 - 690 58 00, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se